

سیدمحمداحمدی

شرکت های لیزینگ و نرخ سود تسهیلات

آثار مثبت اقتصادی و اجتماعی در سطح کلان می باشد. این صنعت نوپا در کشور نیازمند تقویت و حمایت می باشد که بویژه در راستای اجرایی نمودن اصل ۴۴ قانون اساسی می تواند ابزاری مهم در اختیار دولتمردان باشد. بنابراین لازم است با تدوین قوانین و مقررات راهگشا، زمینه توسعه این صنعت را فراهم نمود و نه با اعمال محدودیتهای مختلف راه را برای توسعه آن ناهموار و جامعه را از آثار مثبت آن محروم کرد. یکی از محدودیتهایی که در سال گذشته آثار بسیار مخربی بر این صنعت وارد کرد اعمال محدودیت نرخ تسهیلات اعطایی شرکت های لیزینگ بود که متأسفانه بعنوان مانعی برسد راه رشد و توسعه آن نمود یافت. در حالیکه به گواهی مستندات موجود بدلیل تقابل نیروهای عرضه و تقاضای بازار نرخ تسهیلات این صنعت از ۳۲ درصد در سال ۱۳۸۱ به نرخ ۲۵ درصد در سال ۱۳۸۴ رسیده بود و بطور طبیعی به نرخهای پائین تری نیز در ادامه می رسید.

اما نکته قابل توجه دیگر تعیین نرخ برابر برای تسهیلات بانک های خصوصی و شرکت های لیزینگ بود که بحث در مورد آن موضوع این نوشتار می باشد که به نظر نگارنده بایستی نرخ تسهیلات شرکت های لیزینگ بالاتر از نرخ تسهیلات بانکها منظور شود که در ادامه به بررسی دلایل این امر پرداخته می شود. بدین منظور در ابتدا بطور خلاصه به مزایای شرکت های لیزینگ در زمینه اعطای تسهیلات در مقایسه با بانکها پرداخته و سپس به روشهای تامین مالی در شرکت های لیزینگ و قیمت تمام شده منابع آنها اشاره می شود و در پایان نیز با نتیجه گیری پیشنهاداتی در این خصوص ارائه می گردد.

مزایای تامین مالی از شرکت های لیزینگ در مقایسه با بانکها

۱- عدم نیاز به وثیقه

یکی از مهمترین مزایای لیزینگ عدم نیاز به وثیقه است. از آنجائیکه موجر مالکیت را برای خود حفظ می کند دارایی مورد

امروزه صنعت لیزینگ بعنوان یک روش تامین مالی در کشورهای توسعه یافته جایگاه بسیار مناسبی دارد و پس از بانکها در ردیف دوم تامین منابع مالی قرار گرفته است. این صنعت در طی کمتر از ۵۰ سال از آغاز فعالیت خود در دنیا با تامین بیش از یک سوم منابع مالی مورد نیاز تامین کالاهای سرمایه ای و مصرفی با دوام سهم بزرگی از بازار سرمایه را به خود اختصاص داده است.

لیزینگ بعنوان یکی از قویترین ابزارهای تامین مالی همواره از روند روبه رشدی نیز برخوردار بوده است. این صنعت در ایران با وجود توسعه چند ساله اخیر خود هنوز سهم بسیار ناچیزی از بازار سرمایه را تشکیل می دهد که در مقایسه با سایر کشورها دارای پتانسیل رشد و توسعه بسیاری است.

در کشور ما توسعه صنعت لیزینگ در دوره اخیر با خودرو آغاز شده است، در حالیکه گستره فعالیت های لیزینگ بسیار فراتر از خودرو یا معدودی کالای مصرفی با دوام است. این صنعت می تواند از یک طرف با تامین مالی کالاهای سرمایه ای از قبیل ماشین آلات صنعتی و تولیدی، تامین منابع برای خرید یا واردات مواد اولیه، تامین مالی خرید فضاهای تولیدی و صنعتی کارخانجات و موارد مشابه تولید و عرضه را تحت تاثیر قرار دهد و از طرف دیگر با تامین مالی مصرف کنندگان و ایجاد قدرت خرید در آنان برای کالاهای تولیدی، به ایجاد و تحریک تقاضای محصولات تولیدی تولید کنندگان منجر شود که نتیجه آن از طرفی گسترش تولید و ایجاد اشتغال و از طرفی افزایش و توسعه رفاه در جامعه خواهد شد. همچنین بدلیل تزریق مستقیم منابع مالی و هدایت آن به سمت تولید کننده یا مصرف کننده، با حذف واسطه ها ویژگی ضد تورمی دارد و منابع را به نیازمندان اصلی آنها می رساند، لذا نه تنها دارای تبعات منفی اقتصادی در جامعه نیست که واجد بسیاری از

مالی، ضمن حفظ خطوط اعتباری موجود برای مستاجر خط اعتباری جدیدی نیز به او توسط شرکتهای لیزینگ ارائه می شود.

قیمت تمام شده منابع مالی شرکتهای لیزینگ

منابع مالی شرکتهای لیزینگ در ایران، در حال حاضر عمدتاً از محل سرمایه، سود انباشته، تسهیلات بانکی داخلی، تسهیلات بانکی خارجی و اعتبار از تولید کنندگان دارائیهای اجاره ای یا عاملیت دارندگان منابع مالی (بانکها) تامین می شود.

سرمایه

شامل آورده نقدی و غیرنقدی سهامداران می باشد که واجد حق تعلق و تملک بر دارائیهای واحد اقتصادی است که به امید کسب منفعت در آن واحد اقتصادی وارد می شود. سرمایه در کنار سود انباشته و اندوخته ها در گروه منابع مالی بلند مدت طبقه بندی می شود. در محاسبه قیمت این منبع مالی بایستی انتظارات بازدهی سرمایه گذاران از فعالیت در عرصه لیزینگ که با پذیرش مخاطرات و ریسکهای مترتب بر این صنعت همراه است و مقایسه با سایر فعالیتهای اقتصادی و همچنین نرخ سود سرمایه گذاری بدون ریسک مانند سپرده گذاری در بانکها و اوراق مشارکت مد نظر قرار داد.

طبیعی است سرمایه گذاری که سرمایه خود را در هر فعالیتی از جمله در لیزینگ وارد می کند به انتظار کسب سود می باشد. میزان نرخ بازدهی مورد انتظار هر سرمایه گذار متناسب با ریسک فعالیتی که می پذیرد متفاوت است. بعبارت دیگر به هر میزان ریسک یک فعالیت بیشتر باشد متناسب با آن انتظار بازدهی (کسب سود) نیز بیشتر خواهد شد، لذا به لحاظ هزینه، می توان گفت سرمایه گرانترین منبع تامین مالی است. بنابراین در حالیکه بانکها (حتی بانکهای دولتی) نرخ سود سپرده کوتاه مدت خود را که یک سرمایه گذاری بدون ریسک بوده و از پرداخت مالیات نیز معاف می باشد معادل ۱۶/۵ درصد اعلام می نمایند بدیهی است انتظار کسب سود سرمایه گذار با پذیرش مخاطرات صنعت لیزینگ، با احتساب هزینه های مالیات و سایر هزینه ها بمراتب بیشتر از ۱۷ درصد تعیین شده می باشد و طبیعی است در این صورت سرمایه گذاری در این صنعت صورت نخواهد گرفت.

تسهیلات بانکهای داخلی

یکی دیگر از روشهای تامین منابع مالی شرکتهای لیزینگ استفاده از تسهیلات بانکهای داخلی است. براساس مصوبه شورای پول و اعتبار نرخ سود بانکهای دولتی ۱۴ درصد و نرخ سود بانکهای خصوصی ۱۷ درصد می باشد. لذا بایستی از بانکهای خصوصی کمک

اجاره بعنوان تضمین عمل می کند. در صورتیکه مستاجر توانایی پرداخت اقساط را نداشته باشد موجر می تواند دارایی مورد اجاره را تصرف نماید.

۲- ارزیابی ساده تر (پذیرش ریسک بیشتر)

تصمیم گیری در مورد لیزینگ، سریعتر و ساده تر از وامهای بانکی صورت می گیرد. در لیزینگ بجای بررسی سوابق اعتباری و ساختار دارائیهای مشتری، شرکت لیزینگ فقط می خواهد مطمئن شود که مشتری توانایی ایجاد درآمد کافی از محل دارائیهای مورد اجاره را دارد. لذا در لیزینگ به اسناد و مدارک تفضیلی کمتری نیاز است و ارزیابی اعتباری نیز سریعتر صورت می گیرد.

۳- عدم وجود ریسک انحراف در مصرف وجوه

در لیزینگ، وجوه تامین شده، بدون اینکه در اختیار مستاجر قرار گیرد مستقیماً توسط شرکت لیزینگ بابت تجهیزات و دارائیهای

یکی از مهمترین مزایای لیزینگ عدم نیاز به وثیقه است. از آنجائیکه موجر مالکیت را برای خود حفظ می کند دارایی مورد اجاره بعنوان تضمین عمل می کند. در صورتیکه مستاجر توانایی پرداخت اقساط را نداشته باشد موجر می تواند دارایی مورد اجاره را تصرف نماید.

مورد اجاره به فروشنده (سازنده) تجهیزات و دارائیهای پرداخت می شود.

این موضوع ریسک مصرف وجوه توسط مستاجر را برای مقاصدی غیر از آنچه توافق شده است کاهش می دهد. در اینجا از ریسک مصرف تسهیلات دریافتی برای پرداخت بدهی های قبلی مستاجر به سایر موسسات مالی نیز اجتناب می شود.

۴- صرفه جویی در مصرف سرمایه مستاجر

شرکتهای لیزینگ، در اغلب موارد قسمت عمده و گاهی تا صد درصد سرمایه گذاری اولیه لازم برای یک کارخانه و یا تجهیزات مورد نیاز آنرا تامین می کنند، به این ترتیب مستاجر می تواند منابع مالی خود را صرف سایر مخارج لازم بنماید و یا حتی آنرا پس انداز کند.

۵- ایجاد منبع مالی جدید

شرکتهای لیزینگ، منبع مالی اضافی و جدیدی را برای شرکتهای بازرگانی و صنعتی فراهم می کنند. با استفاده از این روش تامین

گرفت که حتی با فرض آنکه بتوان شرایط و تضامین و مورد نیاز بانکهای خصوصی را فراهم نمود اخذ تسهیلات با نرخ ۱۷ درصد و تخصیص آن به فعالیت لیزینگ مجدداً با نرخ ۱۷ درصد همراه با پذیرش ریسک و مخاطرات و هزینه های فعالیت لیزینگ از نظر اقتصادی کاملاً غیر عقلایی است .

۱. نرخ موثر تسهیلات بانکهای خصوصی برای شرکت های لیزینگ با احتساب هزینه های تضامین و وثایق مورد نیاز بیشتر از ۱۷ درصد می باشد.

تسهیلات بانکهای خارجی

اخذ تسهیلات از بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری خارجی از دیگر روشهای تامین مالی است که میتواند مورد استفاده شرکت های لیزینگ قرار گیرد . گرچه در نگاه اول نرخ سود این نوع تسهیلات عمدتاً کمتر از ۱۰٪ به نظر می رسد اما مشکلات متعددی در این راه

اخذ اعتبار از تولیدکنندگان دارائیهای مورد اجاره

منظور از تولیدکنندگان دارائیهای مورد اجاره، واحدهای صنعتی و تولیدی کشور می باشد که محصولات آنها توسط شرکتهای لیزینگ عرضه می شود . ناگفته پیداست که صنایع و واحدهای تولیدی کشور چگونه با کمبود نقدینگی دست به گریبانند، بنابراین انتظار از آنها جهت تخصیص اعتبار جهت فروش محصولات خود انتظاری نابجا است و اگر هم برای معدودی از آنها امکان پذیر باشد حداکثر می توان برای مدتهای بسیار کوتاه مثلاً یکماه تا سه ماه از آن استفاده کرد که بدیهی است در مقایسه با دوره های دراز مدت اعطای تسهیلات لیزینگ که عموماً برای اموال منقول ۶۰ ماه و برای اموال غیر منقول ۱۲۰ ماهه می باشد به هیچ وجه کارگشا نخواهد بود.

تامین منابع از طریق عاملیت بانکها

اخذ عاملیت بانکها برای همه شرکتهای لیزینگ امکان پذیر نمی باشد و حداکثر برای شرکتهای لیزینگ وابسته به بانکها میتوان آنرا در نظر گرفت. اخذ عاملیت شرکتهای لیزینگ وابسته به بانکهای دولتی از بانکهای مربوطه با موانع و محدودیتهای مختلفی همراه است. برای بانکهای خصوصی نیز دلیلی برای اعطای عاملیت به شرکت لیزینگ وجود ندارد زیرا خود این بانکها با وضعیت موجود خود، منابع در دسترس را با نرخ سود ۱۷ درصد عرضه می نمایند و لذا توجیهی برای این کار وجود ندارد.

نتیجه گیری و پیشنهاد

با توجه به آنچه ذکر شد به نظر می رسد در تعیین سقف نرخ سود تسهیلات شرکتهای لیزینگ و برابری آن با بانکهای خصوصی به عملکردها و شیوه های تامین مالی در شرکتهای لیزینگ در مقایسه با بانکها کمتر توجه شده است. با توجه به دلایلی که به شرح آنها می پردازیم به نظر می رسد نرخ سود شرکتهای لیزینگ بایستی بالاتر از نرخ سود تعیین شده برای بانکها باشد.

۱- بر اساس موارد پیش گفته قیمت تمام شده منابع مالی شرکتهای لیزینگ بالاتر از بانکها است. بعنوان گواهی دیگر، سپرده ها بعنوان مهمترین منبع تامین مالی بانکها محسوب می شوند که در پایان سال ۱۳۸۴ مطابق آمار بانک مرکزی ترکیبی از ۳۰ درصد سپرده های دیداری (بدون هزینه) و ۷۰ درصد سپرده های پس انداز و سرمایه گذاری (با سود) بوده است، البته در بانکهای خصوصی حدود ۹۶ درصد کل سپرده ها، سپرده سرمایه گذاری و بقیه دیداری است . در حالیکه شرکتهای لیزینگ ماهیتاً مجاز به پذیرش سپرده های مردم نیستند و منابع تامین مالی آنها در حال

منابع مالی شرکتهای لیزینگ در ایران، در حال حاضر عمدتاً از محل سرمایه، سود انباشته، تسهیلات بانکی داخلی، تسهیلات بانکی خارجی و اعتبار از تولیدکنندگان دارائیهای اجاره ای یا عاملیت دارندگان منابع مالی (بانکها) تامین می شود.

وجود دارد . نخست آنکه با توجه به شرایط سیاسی بین المللی موجود، اخذ تسهیلات از منابع خارجی تقریباً غیر ممکن است. دوم آنکه اگر به فرض، شرایط سیاسی به نحو قابل ملاحظه ای به نفع کاهش ریسک سرمایه گذاری بین المللی کشور کاهش یابد شرکتهای لیزینگ قادر به ارائه تضامین درخواستی بانکهای خارجی مثلاً دارایی ارزنده قابل ترهین در خارج از کشور نیستند . حتی در صورت رفع این مشکل نیز از آنجائیکه این گونه وامها ارزی می باشد نوسانات نرخ ارز را باید در قیمت تمام شده این منابع لحاظ نمود . علاوه بر همه اینها هزینه های بهره این گونه وامها جزء هزینه های قابل قبول مالیاتی نیست و فقط ۷۵٪ (هفتاد و پنج صدم درصد) این هزینه ها جزء هزینه های قابل قبول مالیاتی منظور می شود که در نهایت به قیمت تمام شده این گونه وامها افزوده می شود.

هزینه‌ها توجیه بخشی از تفاوت نرخ سود است.

با توجه به آنچه ذکر گردید، اگر نقش و مزایای انکار ناپذیر صنعت لیزینگ را در اقتصاد بپذیریم، بایستی با ایجاد شرایط و ضوابطی ادامه فعالیت این صنعت را امکان پذیر نمائیم. بدیهی است تداوم فعالیت هر صنعتی زمانی مقدور خواهد بود که سود آوری آن صنعت تامین شود. با عنایت به دلایل ذکر شده، اگر نرخ سود تسهیلات بانکهای خصوصی ۱۷ درصد باشد، به نظر می رسد نرخ سود تسهیلات شرکتی لیزینگ حداقل می بایست ۵ درصد فراتر از آن تعیین گردد. زیرا با فرض تامین منابع مالی برای شرکتی لیزینگ با نرخ ۱۷ درصد (که معمولاً بالاتر از آن است)، هزینه مطالبات مشکوک الوصول شرکتی لیزینگ بدلیل پذیرش ریسک بیشتر توسط این شرکت در مقایسه با بانکها، بایستی حداقل بمیزان ۱ درصد بیشتر از این رقم در بانکها منظور شود. همچنین با احتساب ۱ درصد بعنوان هزینه های اداری و پرسنلی، ادرصد بابت هزینه های تامین وثایق و سایر هزینه های اخذ تسهیلات و حداقل بمیزان ۲ درصد نیز بعنوان حاشیه سود، نرخ سود تسهیلات شرکتی لیزینگ حداقل بمیزان ۵ درصد بایستی از بانکهای خصوصی بیشتر باشد.

امید است با توجه به آنچه ذکر گردید قبل از آنکه این صنعت نوپا به محاق ورشکستگی فرو رود، چاره ای اندیشیده شود تا هم رونق ناشی از تولید و اشتغال به اقتصادکشور جانی تازه بدمد و هم جامعه جوان ما پیش از آنکه در دوران کهولت و بازنشستگی خود موفق به داشتن خودرو و مسکن مناسب باشد رفاه ناشی از آنرا در دوران جوانی تجربه کرده و هزینه هایش را از محل درآمدهای آینده خود بپردازد.

منابع:

- ۱- دیلن، لینداو سایرین، ۱۳۸۵، لیزینگ برای بنگاههای اقتصادی کوچک و خرد، سازمان بین المللی کار، ترجمه: شرکت لیزینگ صنعت و معدن
- ۲- رحمانی، علی، ۱۳۸۵، "ارزیابی اقتصادی شیوه های تامین منابع مالی شرکتی لیزینگ ایران" www.imalco.ir
- ۳- رحمانی، علی، ۱۳۸۵، "صنعت لیزینگ در تنگنا" www.imalco.ir

حاضر محدود به موارد فوق الذکر می باشد، بنابراین قیمت تمام شده منابع شرکتی لیزینگ به مراتب بیشتر از بانکها است.

۲- همانگونه که قبلاً نیز ذکر گردید شرکتی لیزینگ بدلیل ماهیت فعالیت خود دارای مزایایی از قبیل عدم اخذ وثیقه (بجز مورد اجاره) و ارزیابی اعتباری سهل تر، برای مشتریان خود می باشد که این مزایا از دیدگاه شرکتی لیزینگ بمنزله پذیرش ریسک بیشتر است. براساس پارادایم مالی نیز پذیرش ریسک بیشتر تنها در قبال انتظار بازدهی بیشتر (نرخ سود بالاتر) توجیه پذیر است.

۳- براساس یک واقعیت پذیرفته شده اقتصادی، مشتریان حاضرند در قبال خدمات بهتر، قیمت بیشتری نیز بپردازند. بنابراین از آنجائیکه شرکتی لیزینگ بسیاری از بروکراسیهای اداری و پیچیدگی های اخذ تسهیلات را برای مشتریان خود حذف می کنند و با سرعت بیشتر و در زمان کمتری به اعطای تسهیلات مبادرت می

بر کسی پوشیده نیست که اخذ تسهیلات از بانکهای دولتی با توجه به محدودیتهای آنها و الزام به انجام برخی سیاستهای تکلیفی دولتی، برای شرکتی لیزینگ بویژه با توجه به میزان تسهیلات مورد نیاز این شرکتها تقریباً غیرممکن است.

نماینند - کفایت فرایندهای اخذ تسهیلات در شرکتی لیزینگ با موارد مشابه با بانکها مقایسه شود - و به این دلیل باعث کسب منفعت بیشتر یا کاهش هزینه فرصت (Opportunity cost) برای آنان می شوند مشتریان نیز حاضرند در قبال آن قیمت بالاتری (نرخ سود بیشتر) بپردازند.

۴- شرکتی لیزینگ در طول دوره قرارداد بویژه در مورد خودرو، خدمات متنوعی به مشتریان از قبیل اخذ بیمه نامه، انجام مکاتبات دریافت خسارت از شرکتی بیمه، اخذ یا تعویض پلاک و موارد مشابه را انجام می دهند که هزینه های اضافی را برای شرکتی لیزینگ تحمیل می نماید، در حالیکه بانکها، این خدمات را برای مشتریان خود انجام نمی دهند. همچنین در لیزینگ سایر دارائیهها نیز شرکتی لیزینگ در طول دوره اجاره ناگزیر از بازرسی و مشاهده دارائیهها بخصوص ماشین آلات و تجهیزات می باشند که جبران این